

OP STAP MET

LISA, LOUIS EN MAURICE

Je bezoekt intussen het Memorial Museum Passchendaele 1917! Vond je het fijn om met Lisa, Louis en Maurice op stap te gaan?

Heb je alle opdrachten kunnen uitvoeren?

Terug in de klas

Maurice liet je in het begin een Duitse leren pinhelm vastnemen. Zag je dat de uniformen van soldaten er in 1914 helemaal anders uitzagen dan aan het eind van de oorlog?

Eind 1914 was het al duidelijk dat de oude manier van oorlog voeren moest worden aangepast. De pinhelm leek niet zo praktisch in de loopgraven. Franse soldaten droegen zelfs nog de kleuren van de Franse vlag, net zoals in de tijd van Napoleon!

1 Op de volgende pagina staan uniformen uit opa's museum. Schrijf bij elke letter of het in 1914 of 1918 werd gedragen. Welke verschillen zie je allemaal?

A

Belgische soldaat

B

Duitse soldaat

C

Franse soldaat

D

Belgische soldaat

E

Duitse soldaat

F

Franse soldaat

Waarom werden deze uniformen tijdens de oorlog aangepast? Schrijf op wat jou opvalt.

In het museum kon je aan gas ruiken. Gas was een nieuw wapen: hoewel het verboden was, gebruikte het Duitse leger het voor de eerste keer in 1915.

Toen het front helemaal vastzat, zochten alle legers achter de frontlijn ook naar andere nieuwe manieren om het front te doorbreken. Vanaf 1915 werkten het Franse en Britse leger in het grootste geheim aan versterkte voertuigen.

2 Hoe zou dit wapen noemen?

Maurice liet je vervolgens aan 'corned beef' ruiken.

Heel wat soldaten aten tijdens de oorlog voor de eerste keer voedsel uit blik. De Eerste Wereldoorlog zorgde er op die manier voor dat conserven populair werden.

3 Duid in deze woordzoeker aan wat tijdens de Eerste Wereldoorlog allemaal werd ingeblikt. Kan jij ze alle acht vinden?

T	Y	V	C	A	L	I	S	K	V
A	Z	S	O	E	P	M	A	U	Z
U	P	B	J	I	M	Q	R	C	W
E	R	W	T	J	E	S	D	M	J
G	U	L	K	A	L	B	I	V	X
M	I	F	J	R	K	A	E	O	Z
H	M	H	A	M	B	O	N	E	N
W	E	F	M	T	L	A	E	T	Y
C	N	N	W	H	O	Y	N	W	Q
K	L	Z	M	P	R	O	V	C	A

Bij de voeldoos zag je dat een Britse soldaat tegen 1917 over rubberlaarzen beschikte. Net als zijn cape met rubber kon de soldaat zich zo beschermen tegen regen en modder.

De Duitse soldaat had dit niet. Zijn laarzen waren gemaakt van leer en zijn kledij uit wol. Duitsland had tijdens de oorlog weinig rubber. Het land was namelijk omsingeld door landen waar het mee in oorlog was en rubber werd net ingevoerd van over zee, dus gebruikten de Duitsers vooral wol en leer.

4 Wat wordt vandaag nog in rubber gemaakt? En wat in leer?

Het boek over verpleegsters lag open op de letter 'i' van iodine. Dat is een product dat bacteriën doodt.

Tijdens de oorlog raken heel wat soldaten gewond. Dokters en verpleegsters gebruikten vaak dat iodine, een bruinrood goedje dat ze vandaag wel nog eens gebruiken om vóór een operatie de huid te ontsmetten.

5 Kijk eens goed naar deze prent? Ze komt uit hetzelfde boek. Wat is de dokter volgens jou aan het doen?

- ☐ Hij gaat tekenen.
- ☐ Hij zoekt iets op z'n tablet.
- ☐ Hij neemt röntgenfoto's.
- ☐ Hij maakt een vingerafdruk.

Heb je de Belgische knoop gevonden?

Je zag vast dat er nog vier andere knopen naast hingen. Elke knoop is van een land dat meevocht in de bevrijding van België, het Eindoffensief.

6 Vul de zinnen van Maurice aan en schrijf bij de letter van elke knoop uit welk land ze afkomstig is.

De Duitsers spannen de _____.

De Amerikanen hebben een _____ nest.

Met de _____ in de pijp door Frankrijk.

En wat overblijft is Groot-Brittannië!

A

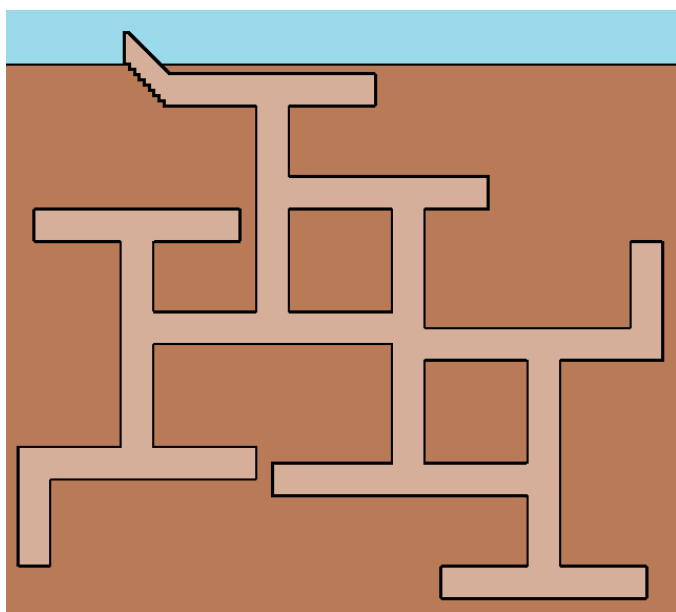
B

C

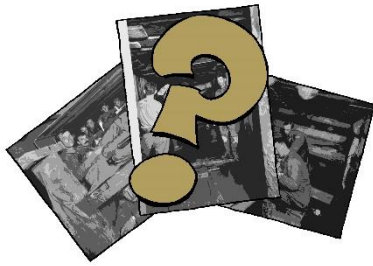

D

Voor je de deep dugout inging, kon je een pomp uitproberen. Pompen was de belangrijkste activiteit in ondergrondse gangen. Grondwater zorgde ervoor dat tussen de planken voortdurend water sijpelde.

↳ **7** Duid aan op welke plaats(en) in deze deep dugout een pomp moet staan.

In de deep dugout zag je foto's die de bouw en het dagelijks leven in ondergrondse schuilplaatsen tonen. Koos je meteen de juiste drukknoppen?

Op de foto zaten Britse officieren aan een tafel met kaarslicht. Officieren staan hoger in rang dan soldaten en hadden daardoor vaak een ruimer slaapvertrek of zo'n bureau. Als je goed keek, zag je dat er heel wat op tafel lag. Gewone soldaten hadden veel minder plaats om naast hun uitrusting persoonlijke spullen bij te houden. Vaak was dat niet meer dan een foto van een geliefde of familie.

8 Indien jij als soldaat in een deep dugout had moeten verblijven en maar één persoonlijk object mocht bijhouden, wat zou dat dan zijn?

Tegenover opa's kanon zag je talrijke kleurige granaten, ook wel obussen genoemd. Sommigen denken dat de felle kleuren, strepen en symbolen er werden op geschilderd voor mensen die niet konden lezen en schrijven. Maar dat is niet zo.

De meeste soldaten konden in de Eerste Wereldoorlog goed lezen en schrijven. Het schilderen zorgde er voor dat soldaten snel het juiste type granaat konden herkennen. Zoals kleuren van verkeerslichten je zeggen of je mag doorrijden of niet. Of de kleur van een snoepje dat de smaak verradt.

9 Zet bij deze snoepjes een smaak die bij het kleur past.

A

B

C

D

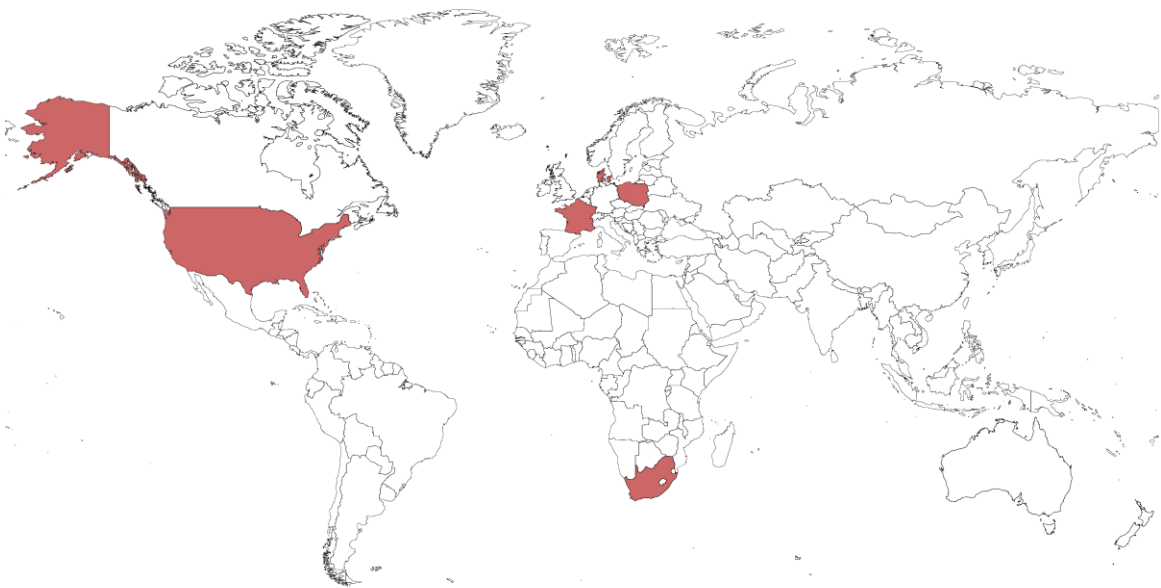

E

Groot-Brittannië en Ierland, Australië, Nieuw-Zeeland, Canada en Duitsland waren de belangrijkste landen die meevochten in de Slag bij Passendale. Maar veel soldaten kwamen uit nog andere gebieden. Zo waren er heel wat Amerikanen die in het Canadees leger dienden.

Aan Duitse zijde waren er daarnaast heel wat soldaten die Pools en Deens spraken. Want grote delen van Polen en Denemarken behoorden toen tot Duitsland.

10 Uit deze landen kwamen ook heel wat soldaten die meevochten in de Slag bij Passendale. Herken jij ze? Schrijf op over welke landen het gaat.

Het geweer dat je kon optillen is een Lee Enfield. Het geweer behoorde tot de standaard uitrusting van een Britse soldaat. In totaal woog dit wel 30 kilo!

11 Weeg thuis jouw schooltas! Hoeveel kilo weegt die? Hoe kan je ze lichter maken?

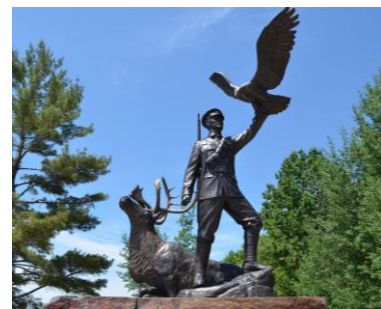
Bij het bibberspel zag je de foto van Francis Pegahmagabow. Hij maakte deel uit van de Shawanaga, een inheemse bevolkingsgroep in Canada, ook indianen genoemd.

Francis vocht tijdens de Eerste Wereldoorlog zowel in Frankrijk als in België. Hij was een heel goede verkenner maar ook een geweldige scherpschutter. Daardoor werd hij de hoogst gedecoreerde Canadese militair van inheemse afkomst.

Tijdens de oorlog waren alle soldaten gelijk. Er was geen verschil tussen rijk en arm, religie, politieke kleur of ras. Wanneer Pegahmagabow naar Canada terugkeerde, merkte hij dat de inheemse bevolking minder rechten had dan de andere Canadezen. Hij bleef daarom na de oorlog ook verder strijden, maar dit keer voor de rechten van de inheemse bevolking. In 2016 werd ter ere van hem een standbeeld opgericht in zijn geboortedorp.

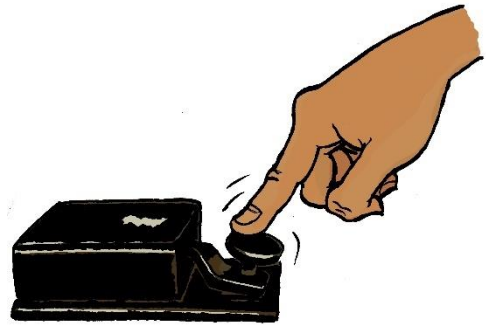
12 Kruis het standbeeld aan dat voor Francis Pegahmagabow werd opgericht.

Morse is een manier om te communiceren via telegrafie, het versturen van berichten over lange afstanden. De code werd in 1835 uitgevonden door Samuel Morse.

Morse werd tijdens de Eerste Wereldoorlog veel gebruikt. 'Letters' werden als lange en korte signalen uitgezonden door het apparaatje dat je in het museum kon proberen.

13 Maurice vond in opa's museum dit morsebericht uit de Eerste Wereldoorlog. Ontcijfer de tekst!

— | . | .—.. | . | ..— | — — — | — — — | —. |
 ..— — | ... | — | ..— | —. — | ..— — | ... | — |
 — — — | .— —. | ..— — | .... | . | . | .—.. | ..— — |
 —.. | . | ... | —. — | .... | .. | . | — | .. | —. | — — — |
 . | —. | ..— — | ... | — | — — — | .—.. | .... | . | —.. |
 ..— — | .— —. | — — — | ... | — | —. | ..— | .. | ..— |
 ..— — | — —. | . | .—.. | — — — | ... | — | ..— — | ... | — |
 — — — | .— —. |

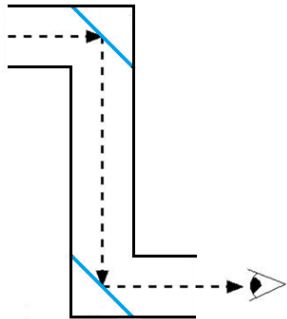

A ● —	K — ● —	U ● ● —
B — ● ● ●	L ● — ● ●	V ● ● ● —
C — ● — ●	M — —	W ● — —
D — ● ●	N — ●	X — ● ● —
E ●	O — — —	Y — ● — —
F ● ● — ●	P ● — — ●	Z — — ● ●
G — — ●	Q — — ● —	
H ● ● ● ●	R ● — ●	
I ● ●	S ● ● ●	
J ● — — —	T —	

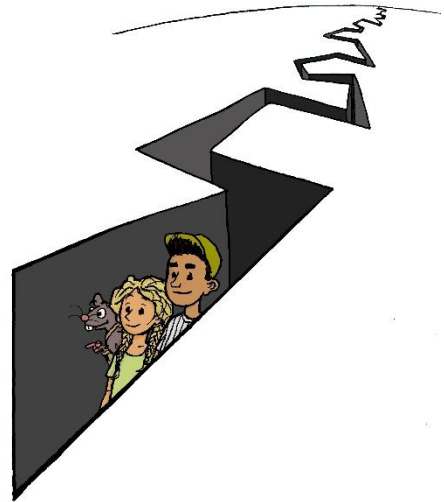
Spatie:
 ● ● — —

↳ Welke andere communicatiemiddelen uit de Eerste Wereldoorlog worden in het bericht vermeld?

Als je goed keek, kon je in de loopgraven Maurice vinden met een periscoop. Met dit instrument konden soldaten veilig over de loopgraafrand kijken naar de tegenstander.

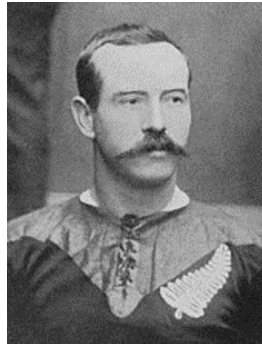
De eenvoudigste periscopen werken met spiegeltjes. Twee spiegels staan in een verticale buis of een langwerpige doos tegenover elkaar. De tekening links verduidelijkt hoe het werkt.

14 Deze Britse soldaat heeft een spiegeltje bevestigd aan zijn geweer. Aan welk hedendaags object doet het je denken? Tip: denk aan je smartphone.

In de loopgraven kon je ook een postkaart schrijven. Wie van de zes personen heb jij gekozen? Zag je dat er twee sporters bij waren? En een vliegenier?

15 Verbind met pijlen het juiste object met deze gesneuvelden.

William Seabrook meldde zich in augustus 1916 met zijn broers George en Theo aan als vrijwilliger bij het leger. Na een reis van twee maanden kregen ze een opleiding in Europa. Naast de vele trainingen en schietoefeningen was er ook tijd voor ontspanning. Zo hielden ze een groot sneeuwballengevecht.

De drie broers werden op 20 september 1917 voor het eerst ingezet: in de Slag bij Passendale. Op weg naar het front sloeg een granaat in. William was zwaar gewond en werd afgevoerd naar een hospitaal achter het front. In zijn borstzak droeg hij een foto van zijn moeder. De foto werd door een granaatsplinter doorboord.

In het hospitaal waren de verwondingen van William zodanig groot dat hij de volgende dag stierf. George en Theo bereikten de frontlijn, maar beide raakten vermist. Hun lichamen werden nooit teruggevonden.

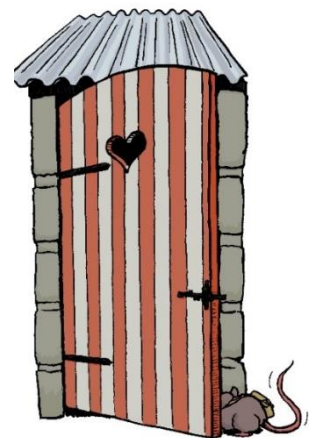
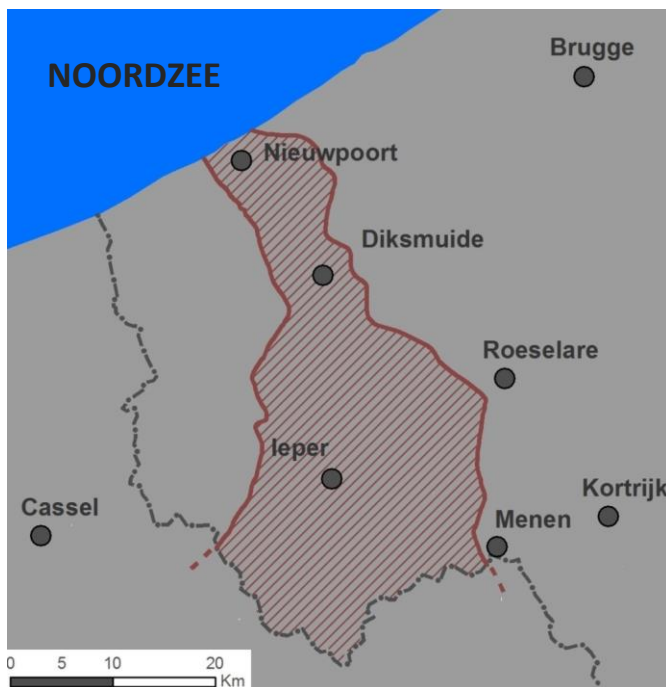
Voor de familie Seabrook was het verlies van drie zonen heel zwaar. Omdat er nogal verwarring was over George en Theo, bleef hun moeder hopen op goed nieuws. Tot aan haar dood in 1929 geloofde ze dat één van de broers nog in leven was maar zijn geheugen had verloren.

16 Kruis aan welke foto William Seabrook bij zich droeg.

Na de oorlog doorsneed een brede strook 'maanlandschap' Europa. In West-Vlaanderen was ze het breedst tussen Ieper en Roeselare: 24 kilometer, met in het midden Zonnebeke.

Het gearceerde gebied was na de Eerste Wereldoorlog helemaal verwoest.

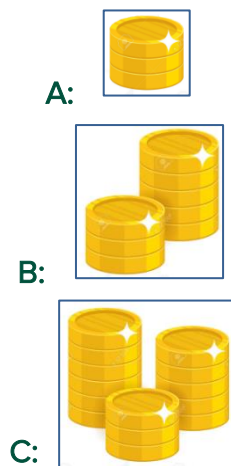
De lokale bevolking was al die tijd gevlucht en de eersten die terugkeerden, moesten zich behelpen met wat ze vonden. De eerste bewoners woonden in bunkers en achtergelaten schuilplaatsen en hutten.

Heel bijzonder is dat tijdens het begin van de wederopbouw veel mensen achtergelaten oorlogsmateriaal hergebruikten.

17 Hoe zou jij je dorp herbouwen? Neem een blad papier en teken jouw nieuwe dorp. Denk aan wat je allemaal moet voorzien: een kerk, school, goede wegen en misschien wel een oorlogsmonument?

18 Zowel rijk als arm kwam terug. Kan jij zien wie meer of minder geld had om te bouwen? Verbind elke hoeveelheid centen (A, B en C) met juiste noodwoning (1, 2 en 3).

Naast huizen moesten ook bossen, akkers en weilanden worden hersteld. Het vroegere slagveld lag vol schroot en onontplofte granaten. Overal woekerde onkruid.

Sommige bloemen die op het slagveld groeiden werden een symbool van herinnering. Bekend is de klapproos, een plant waarvan de zaadjes pas goed kiemen wanneer ze bloot komen te liggen. Klapprozen groeiden dus heel goed op door oorlog omwoeld terrein. De klapproos is vandaag vooral in Groot-Brittannië en haar vroegere kolonies een symbool van herinnering.

Ook de korenbloem groeide goed tussen het vele onkruid. Deze bloem werd een herdenkingssymbool voor de Fransen. Duitsland koos het vergeet-mij-nietje. Een andere bloem die veel voorkwam was het madeliefje. Sommige Belgische soldaten stopten tijdens de oorlog dit gedroogde bloempje 'van de boorden van den Yser' in brieven naar huis. De witte kleur van de madelief staat voor vrede en werd het herdenkingssymbool voor Belgische oorlogsslachtoffers.

19 Schrijf bij de letters van deze bloemen of ze Britse, Duitse, Franse of Belgische oorlogsslachtoffers herdenken. Welke past niet in het rijtje?

A

B

C

D

E

Na de oorlog werden honderden begraafplaatsen aangelegd om de gesneuvelden te herdenken. De lichamen van tienduizenden soldaten werden opgespoord en herbegraven op verzamelbegravingen.

Voor vermiste soldaten werden grote monumenten gebouwd. In Ieper is dat de Menenpoort. Omdat de poort slechts 55.000 namen kon bevatten, kwam er nog een tweede monument met 35.000 namen op Tyne Cot Cemetery. Dat is de grootste Britse oorlogsbegravingsterrein ter wereld. Er liggen bijna 12.000 gesneuvelden begraven.

20 Elk land koos een eigen type grafzerk. Welke landen zouden dit zijn?

A

B

C

D

Wij vonden het heel fijn dat we met jou op stap mochten gaan. Hopelijk vond jij het ook een onvergetelijke ervaring?

V.U.: Memorial Museum
Passchendaele 1917, Bertin Pilstraat
5a 8980 Zonnebeke.

© Alle rechten voorbehouden. Alle teksten en foto's blijven eigendom van de uitgever.